Шабат кюн, 2013 жылны 26-чы октябри • № 209 (19380)

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Байрам «шуёхлукъну тепсеую» бла жабылгъанды

Тюнене Профсоюзланы дворецинде «Эльбрусну башында тепсеуле» деген III Халкъла аралы фольклор фестиваль жарыкъ халда жабылгъанды. Ары КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Мухамед Кодзоков, Парламентни депутатлары, министрле, культурада ишлегенле, организацияланы келечилери, искусствону сюйгенле да келген эдиле.

3-4 бетле

Ала берген дерсле энтта да эсден кетмегендиле

5 бет

Сиз бусагъатда къуралгъан таулу тойланы жаратамысыз?

6 бет

Х.Х.Бацежевге «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къурулушчусу» деген ат атауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Кёп жылланы ахшы ишлегени эмда бийик профессионализмлиги ючюн **Бацежев Хажби Хажумаровичге** - чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Урванда жолла ишлеучю эм алагъа ремонт этиучю управление» обществону производствосуну таматасына - «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къурулушчусу» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы А.КАНОКОВ
Нальчик шахар, 2013 жылда 22-чи октябрьде, №160-УГ

И.Т.Бифованы Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу системасын кёп жылланы бет жарыкълы ишлегени эмда ёсюп келген тёлюню юйретиуге бла окъутуугъа уллу къыйын салгъаны ючюн **Бифова Ирина Темиржановнаны** - Бахсан шахарда школгъа дери жыл сандагъы сабийле жюрюген эмда башланнган билим берген «1-чи номерли прогимназия» деген муниципальный казна учреждениянны директорун - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы А.КАНОКОВ
Нальчик шахар, 2013 жылда 21-чи октябрьде, №154-УГ

В.С.Кебековну Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Жер-жерли самоуправлениянны органларында кёп жылланы бет жарыкълы ишлегени ючюн **Кебеков Валерий Сафарбиевични** - Къабарты-Малкъар Республиканы Лескен муниципальный районуну жер-жерли администрациясыны башчысын - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы А.КАНОКОВ
Нальчик шахар, 2013 жылда 22-чи октябрьде, №159-УГ

Билдириу

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатларыны эслерине

2013 жылда 31-чи октябрьде КъМР-ни Парламентини юйюнде республиканы Законла чыгъарыучу органыны кезиулю жыйылыуу боллукъду.

10 сагъатда башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Ыразылыкъ

КъМР-ни Башчысына – ыспас къагъыт

Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноковха «Мейнстрим» телекомпанияны башчыларындан ыспас къагъыт келгенди. Документли фильмле чыгъарыуда даражасы уллу жюрюген бу компанияны баш редактору Мария Кацал Арсен Каноковну энчи кесине эмда КъМР-ни Башчысыны Администрациясына телеканалны съёмкала бардырыучу къауумларына дайымда эс бургъанлары эм къонакъбайлыкъ этгенлери ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

«Республиканы тарыхчылары бла бирге эмда Сизни болушлугъугъуз бла биз Къабарты-Малкъарны сейирлик культура эсгертмелерини юслеринден бир талай фильм алдыргъанбыз»,- деп айтылады письмода.

Эсигизге салайыкъ: Къабарты-Малкъарны тарых эм культура хазналарыны бла тамашалыкъ археология шартларыны юслеринден фильмни «Тайны мира с Анной Чапман» деген бериуню къурашдыргъанла быйыл сентябрьде алдыргъандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Конференция

Онгланы къыйматлы хайырланыргъа келишгендиле

Къабарты-Малкъарны экономиканы айнытыу министри Мусукланы Алий бла республиканы предпринимательлерини къауууму СКФО-да къыралны бла энчи иелени араларында бирге ишлеуге эмда гитче, орталыкъ да предпринимательствону айнытыуну амалларына аталып Кисловодскеде бардырылгъан конференциягъа къатышхандыла.

Анда РФ-ни Север-Кавказ федеральный округда субъектлеринде экономиканы эм социальный сфераны тийишлисича айнытыр ючюн толтуруучу власть органланы бла предпринимательлени араларында орта эм узакъ болжаллы байламлыкъла къураргъа, ол санда къыралны бла энчи иелени онгларын бютюн толу эм къыйматлы хайырланыргъа, аланы араларында бирге ишлеуню кючлендирирге керек болгъаны чертилгенди.

Конференцияны Россейни Экономиканы айнытыу министерствосу эмда МСП Банк РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликли келечисини аппаратыны себеплик этиую бла къурагъандыла.

Эсигизге салайыкъ: бюгюнлюкде КъМР-де уллу инвестиция проектлени къауууму жашауда бардырыла турады. Аладан бири - аш-азыкъ эм къумачла чыгъарыуда керек болгъан полиэтилентерефталат завод ишлеудю. Бу проектни башламчысы таза полимерлени «Этана» заводуду. Тергеулеге кёре, жангы предприятияда бир жылгъа 486 минг тонна полиэтилентерефталат чыгъарыллыкъды. Проектни битеу багъасы 15,7 миллиард сомду.

Дагъыда бир проектни чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Севкаврентген-Д» общество жашауда бардырады. Ол цифровой медицина рентген чыгъарлыкъ производство къурау бла байламлыды. Анга битеу да 750 миллион сом къоратыллыкъды.

Элеонора КАРАШАЕВА, КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосуну къуллукъчусу.

ПАРЛАМЕНТНИ КОМИТЕТЛЕРИНДЕ

Тамата тёлюню жашау болумларын игилендирир муратда

КъМР-ни Парламентини Урунуу, социальный политика эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини уллу жыйылыуунда 2011-2013 жыллагъа жарашдырылгъан «Тамата тёлю» республикалы программа жашауда къалай бардырылгъанына къаралгъанды.

- Къабарты-Малкъарны къырал власть органлары уллайгъанланы жашаулары игиленирине дайым да къайгъырадыла. Ведомствола аланы социальный жаны бла къоруулаугъа бурулгъан мадарла этгенлери бла къалмай, ала жангыз къалмазча, жамауатдан айырылмазча онгла да къурайдыла, -дегенди Урунуу, социальный политика эм саулукъ сакълау жаны бла комитетни председатели Жанатайланы Салим, жыйылыуну ишин башлай.

Сюзюлген программа жашауда къалай бардырылгъаныны юсюнден депутатлагъа КъМР-ни урунуу эм социальный айнытыу министрини орунбасары Равида Кушхова билдиргенди эм быллай шартланы туура этгенди: быйылны 1-чи октябрине ай сайын къошакъ ырысхы болушлукъ алыргъа тийишли болгъанланы республикалы регистринде эсепде урунууну ветеранларындан 29604, тылда ишлегенледен 3909, реабилитация этилиннгенледен да 12960 адам турады. Алагъа деп 2011-2012 жыллада республикалы бюджетден 1225,3 миллион сом, быйылны 9 айына да 533,5 миллион сом бёлюннгенди.

Пенсиячылагъа тишле салдырыргъа льготала бериледиле. 2011-2012 жыллада аллай социальный болушлукъну хайырындан 1740 адам тишле салдыргъанды. Бу жумушха республикалы бюджетден 6,2 миллион сом бёлюннгенди. Къыйын болумгъа тюшгенлеге болушлукъгъа да 2011-2012 жыллада 9 миллион чакълы бир къоратылгъанды.

Жыл сайын Хорламны кюнюне Уллу Ата журт урушха къатышханлагъа, инвалидлеге, ёлген аскерчилени юй бийчелерине республикалы бюджетден ахча бёлюнеди. Аланы хар бирине 5-шер минг сом юлешинеди. Къабарты-Малкъарны Башчысы 2013 жылда ол ахчаны ёлчемин 10 минг сомгъа жетдирирге оноу этгенди. Уллу Ата журт урушха къатышханлагъа, инвалидлеге эм ёлген аскерчилени юй бийчелерине – битеу да 690 адамгъа - 6,9 миллион сомгъа болушлукъ этилгенди.

Андан сора да, Уллу Ата журт урушну ветеранларына бла ёлген аскерчилени юй бийчелерине юйлерине, фатарларына ремонт этерге да ахча бериледи.

- Уллайгъанлагъа болушлукъгъа деп жыл сайын субботник, тюрлю-тюрлю жандауурлукъ ишле, «Халаллыкъ» деген айлыкъ бардырыу иги тёреге айланнганды, -дегенди Равида Кушхова.

Ол айтханыча, Къабарты-Малкъарда жыл сайын 40 мингнге жуукъ уллайгъан адамгъа бла сакъатлагъа жыл сайын 4 миллиондан аслам тюрлю социальный жумуш этиледи. Бусагъатда стационар учреждениялада эмда адамланы социальный жумушларын жалчытыучу бёлюмледе 700-ге жуукъ къарт бла сакъат турады.

- Стационар учреждениялары бызда тургъан абадан адамлары бызны бла инвалидлени ёмюрлери, орта эсеп бла алгъанда, созулгъанын белгилерге сюеме. Уллайгъанланы иги кесегини жумушларын социальный ишчиле юйлерине барып тамамлайдыла. Аллайла 4 мингден асламдыла. Алагъа бир жылгъа орта эсеп бла 1,2 миллион чакълы бир социальный жумуш этиледи, -дегенди министрни орунбасары.

Ол элледе мобильный социальный службаланы айнытыугъа уллу эс бурулгъанын да чертип айтханды. Бюгюнлюкде Социальный комплекс аралада 11 мобильный бригада къуралгъанды. Алагъа РФ-ни Пенсия фондуну ахча болушлугъу бла 2011-2012 жыллада 10 машина алыннганды. Быйыл да 2 микроавтобус алыргъа белгиленеди. Анга республикалы бюджетден 1400,0 минг сом бёлюнюрюкдю.

Докладчы инвалидлени техника керекле, протез-ортопедия изделияла бла тынгылы жалчытыу, уллайгъан адамланы компьютерни билирге юйретиу жаны бла мадарла этилгенлерин да белгилегенди.

Жыйылыуда «Тамата тёлю» деген республикалы программагъа 2011 эм 2012 жыллада 16778,2 минг сом бёлюннгени белгили болгъанды. Ол а бериллик ахчаны 94 процентин тутады. 2013 жылда уа аны толтуруугъа республикалы бюджетде 23022,2 минг сом, федеральныйде да-3350,0 минг сом салыннганды.

- Урунуу эм социальный айнытыу министерствосу, башха тийишли министерствола эм ведомствола бла бирге 2014-2020 жыллада тамата тёлюню жашау болумун игилендирир ючюн керек болгъан мадарланы жарашдыргъанды. Аланы «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъына социальный болушлукъ» деген къырал программагъа (2013-2020 жылла) «Къабарты-Малкъар Республикада уллайгъан адамланы жашауларын игилендирирге» деген подпрограммача къошуууну тийишли кёргенди.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Комсомолну 95-жыллыгъына

Гюлле салгъандыла, бир минутну шош сюелгендиле

Тюнене республикада ВЛКСМ-ни 95-жыллыгъына аталып, Нальчикде Карашаев атлы орамда комсомолчуланы намысына ишленнген эсгертмени аллында митинг болгъанды. Анга КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Мухамед Кодзоков, ВЛКСМ-ни Къабарты-Малкъарда обкомуну биринчи секретары болуп ишлеген, шёндю республикада Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакъулланы Борис, алгъыннгы комсомол башчыла Чеченланы Хасан, Николай Маслов, КПРФ-ни Къабарты-Малкъар республикалы бёлюмюню секретары Борис Паштов, республиканы кёп районларындан, шахарларындан да келечиле келгендиле. Аланы хар бирини къолларында да гюл къысымла бар эдиле.

Нальчикни культура эм солуу паркыны духовой оркестри комсомол жырланы макъамларын сокъгъанды. Митингни Чеченланы Хасан ачханды эмда жыйылгъанланы байрам бла алгъышлагъанды. Артда сёзню Николай Масловха бергенди.

- Алгъыннгы комсомолчуланы ишлери къыралны ол санда республиканы тарыхына алтын харфла бла жазылгъандыла. Комсомол къымылдауну ветеранларыны атларындан барыгъызны да жюрегимден алгъышлайма. Ветеранла бюгюн да, жаш заманларындача, тиридиле, ал сатырлада барадыла. Биз, къыралыбызны айныууна юлюшюбюзню къошханыбыз бла ёхтемленебиз, -дегенди ол.

Ызы бла эсгертмеге гюлле салыннгъандыла. Андан сора барысы да афган урушда ёлгенлени, Ленинни, «Ёмюрлюк отну» эсгертмелерини къатларына барып, аланы алларында баш ургъандыла, бир минут шош сюелгендиле, гюлле да салгъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Суратланы автор алгъанды.

Байрам «шуёхлукъну тёпсеую» бла жабылгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Байрамны уа «Кабардинка» академиялы къырал тепсеу ансамбль ачханды. Сора сахнагъа ингирни бардыргъанла Рита Ашхотова бла Бёзюланы Зураб чыкъгъандыла. Ала фестивальны къонакъларын, тепсеу коллективлени, чакъыргъандыла. Тёрт къыралдан – Тюркден, Франциядан, Филиппинледен, Хорватиядан - келген артистле парад халда, хар бири да байракъларын алып, жарыкъ музыка бла бирге атлагъандыла. Зал алагъа узакъгъа созулгъан къарсла бла тюбегенди.

Ызы бла сёз Мухамед Кодзоковха берилгенди. Ол фестиваль ариу, шуёхлукъ халда ётдю, деп башлагъанды. Сора кавказлыла къонакъны ала билиулери бла белгилидиле да, ол адетибизни, дагъыда Къабарты – Малкъар къалай айнып баргъанын кёргюзтюрге сюйгенбиз да, сиз анга шагъат болгъансыз, дегенди, къонакълагъа айланып. Энди быллай тепсеуню

байрамын жыл сайын бардырыргъа керекди, дегенни да айтханды Мухамед Мартынович.

Сора ол фестивальны сыйлы къонагъын, аны къураргъа болушхан Юрий Гурьяновну чакъыргъанды. Аны бу форумгъа салгъан къыйынын белгилей, КъМР-ни Правительствосуну Сыйлы грамотасына тийишли болгъанын билдиргенди. Юрий Александрович ол анга уллу сый болгъанын, мындан ары да бизни республика айныр ючюн кючюн аямазгъа сёз бергенди.

Алай бла ингирни официальный кесеги ансамбльлле залгъа тюшгенлери бла бошалып, сора кезиу тепсеуге жетгенди. Францияны «Сафойя» коллективи биринчи болуп, хунерин кёргюзтгенди. Тюрклюле, хорватлыла, филиппинле да, халкъ тепсеулери бла ары келгенлени шагъырей этип, къызыу къарслагъа тийишли болгъандыла. Сёзсюз, «Балкария» фольклор – этнография тепсеу ансамбль байрамгъа керекли кючню бергенди. «Терские казаки» жыр - тепсеу колектив да жарыкъ номери бла къуандыргъанды.

Ахырында КъМР-ни культура министри Руслан Фиров фестивальгъа келген ансамбльлеге дипломла, саугъала да бергенди. Байрам битеуда коллективле бирге «Шуёхлукъну тепсеуюне» барып жабылгъанды.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Районла къонакъбайлыкъ этгендиле

23-чю октябрьде «Элбрус башында тепсеуле» III Халкъла аралы фольклор фестивальны къонакълары районлагъа тебирегендиле. Алагъа жарыкъ тюбеп, Къабарты – Малкъарны эллери бюгюнлюкде не бла жашагъанларыны, маданиятларыны юсюнден тынгылы хапарлагъандыла.

«Элбрусну башында тепсеуле» деген халкъла аралы фестивальгъа Франциядан «Ballet de Savoie» ансамбль да келгенди. Бу тепсеу коллектив бу кюнледе Терк районда да болгъанды.

Терек шахарны администрациясыны юйюню аллында майданда билгендиле. Аны эсгериу китабында уа:«Бизге озгъан ёмюрлени тарыхы бла шагъырей болургъа онг тапдыргъаныгъыз ючюн сау болугъуз. Келир заманыгъыз жарыкъ болсун»,-деп жазгъандыла. Музейни аллында суратха да тюшгендиле.

Алайдан къонакъланы шахарны 1-чи номерли прогимназиясына элтгендиле. Ол кезиуде мында ингилиз тилден

Терек шахарда тюбешиу.

«Марсельезаны» жырлагъандыла, гюрен туруп тёгерекге баргъандыла

къонакълагъа туз-гыржын, той бла тюбегендиле. Алайда французлула да миллет тепсеулерин кёргюзтгендиле. Артда уа музейге баргъандыла, къол усталаны ишлерине къарап, аланы бек жаратхандыла. Республиканы бла районну юслериндеи кёп шартла дерсле бара эдиле, отоуладан биринде уа къызчыкъланы бла жашчыкъланы миллет тепсеулеге юйрете тура эдиле. Ол дерслеге уа французлула да къошулгъандыла. Ахырында бу окъуу юйде хар затны да бек жаратханларын айтып, саугъагъа уа Францияда Эйфель къаланы суратын бергендиле.

Культура юйге келгенлеринде уа, мында аланы кёп адам сакълай эди. Къонакъланы Терк районну администрациясыны башчысыны орунбасары Мурадин Керефов алгъышлагъанды, терекчиле французлуланы тепсеу коллективлери келгенлерине бек къуугъанганларын да айтханды. Бу тюбешиу аланы эслеринде къалыр ючюн саугъагъа ариу сурат да бергенди.

Тыш къыраллы ансамбль келгенлени керти окъуна къуугъандыргъанды. Сагъатдан артыкъ заманны тепсеп турду. Жаланда бир-бирледе аны «Терчанка» алышындыргъанды.

Концерт бошалгъандан сора да халкъ чачылмай эди. Терекчилени уллусу, гитчеси да французлуланы ортагъа алып, ала бла сёлеширге, суратха да тюшерге сюйгендиле. Къонакъладан бири уа бизни къобузну алып, француз макъамны сокъгъанды. Хантлы столлагъа олтуртуп сыйланнганларындан сора уа къонакъла, къонакъбайла да «Марсельезаны» жырлагъандыла, миллет тартыула эшитилгенлей а, гюрен туруп, бирге тепсегендиле.

«Ballet de Savoie» ансамбльни юсюнден бир къауум шартла келтирину да тюзге санайма. Ол 1936 жылда Шамбери шахарда къуралгъанды. Аны аты да Францияны юг жанында бийик Монблан таула арасында Савуа деген жерчик бла байламлыды. Мени не зат сейир этдиргенди десегиз, тепсеучюле юслерине кийген миллет кийимле къолдан согъулгъан эрттегили къумачдан тигилгенлери. Артистле аланы бир къауму музейден алыннганларын айтып, алагъа бек сакъ эдиле.

Дагъыда бир шартха эс бургъанма-ансамбльде эр бла къатын, ата бла къыз, эгеч бла къарындаш кёп эдиле. Жаланда бир затны жаратмагъанма-кийимлерини асламысы къара тюрсюнлю. Ол алай нек болгъанын соргъанымда, эртте заманлада католикле урушлагъа терк-терк къатышхандыла, адам кёп жоюлгъанды, ёлгенлеге уа эки жылны къара кийгендиле,деп ангылатхандыла.

Ансамбльни тепсеулеринде таулулада болгъан шартла да эсленнгендиле. Эштада, тау этекледе жашагъанланы турмушлары къайда да бирча болур: бирде жарыкъ, бирде мудах.

Сахнада французла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Черек ауузуну айбат жерлеринден айырылыргъа сюймегендиле

Тюркден келген делегацияны фестивальны ючюнчю кюнюнде Черек районда сакълагъандыла. Хар заманда, анда къонакълагъа жарыкъ тюбегендиле.

Бу жол тюрклюлени черекчиле Къашхатаугъа киргинчи жол жанында Къулийланы Къайсынны «Мамырлыкъ, къууанч да сизге, саула!» деген алгъыш сёзлери таулада жазылгъан жерде сакълагъандыла. Черек районну администрациясыны ишлерини управляющийи Байсыланы Харунну, культура бёлюмню таматасы Къазийланы Рамазанны, КъМР-ни халкъ артисти Улбашланы Азнорну башчылыкълары бла культурада ишлегенле, районну жамауаты да туз – гыржын бла чыкъгъандыла алларына.

Андан бары да Бабугентни Культура юйюне баргъандыла. Аны жарыкъ залы

Тюрклюлеге тауланы суратын саугъа этгендиле.

топпа – толу эди. Элни администрациясыны башчысы Османланы Мухтар тюрклюлеге къууаннганларын, алагъа уллу ыразылыкъ бла тюбегенлерин айтханды. Азнор а халкъ сюйюп тынгылаучу жырын эшитдиргенди. Тюрклю артистле къараучуну кеслерини концерт программалары бла танышдыргъандыла. Аланы хар номерине зал узакъгъа созулгъан къарсла бла тюбегенди. Арада шуёхлукъ, къарындашлыкъ туугъаны ачыкъланнган эди.

Байсыланы Харун бла Къазийланы Рамазан да районну атындан сёлешгендиле. Республиканы бек айбат жерлерине келгенлерин хар заманда да эсгерип турурча, къонакълагъа бизни ариу таулары бызны суратын саугъа этгендиле. Сора сахна жаш артистлеге берилгенди. Ала миллет тепсеулени кёргюзтгендиле.

Черек районну эскурсиялагъа барыучу жерлери асламдыла. Чирик кёлге элтмей а къалай къоярыкъ эдиле. Тюрклюле аллай ариулукъгъа сансыз къалмагъандыла. Къонакълагъа районну, атлары айтылгъан жерлерини юсюнден хапарлагъандыла. Бизни тилибиз, динибиз да бир болгъаны белгиленнгенди. Ал ёмюрледе мындан кетген малкъарлыла Тюркде жашар жер тапханларына ыспас сёзле да айтып, бюгюн да аланы туудукълары бери келе – келе тургъанлары да чертилгенди.

Сора жол Уллу Малкъар таба эди. Къонакъла, ары баргъан жолда тунельни кёргенлеринде уа, быллай тамаша жерде биринчи болгъаналарын жашырмагъандыла. Жюреклерин асыры къууанч бийлегенден, тепсеуге баргъандыла. «Бери келгенибиз бек жарыкъ кюнлерибиздиле», -дегендиле. Дагъыда черекчиле бу фестивальны къураргъа болушхан Юрий Гурьянов бла тюрклюлени делегацияларыны таматаларына таулу бёрклени да саугъагъа бергендиле.

ТАШЛЫЛАНЫ Асият.

Филиппинлеге Къулийланы Къайсынны юсюнден билдиргендиле

Чегем районну айбатлы жерине филиппинлени «The Halili – Cruze Dance Company» деген тепсеу къауумуну артистлери баргъандыла. Къонакълагъа, тёрели алгъыш аякъ бла тюбеп, кёп ариу сёз айтхандыла.

Жарыкъ тюбешиуден сора филиппинле Къулийланы Къайсынны юй - музейине баргъандыла. Анда алагъа дуниягъа аты айтылгъан поэтни жашау эм чыгъармачылыкъ жолуну юсюнден хапарлагъандыла. Келгенле, бизни жерлешибизни Индияны жамауат къуллукъчусу Индира Ганди дунияны бек иги поэтине санагъанына сейирге къалып, назмуларына, кёп тюрлю къырал саугъаларына да энчи эс бургъандыла. Сора къонакъла, Къулий улуну атына хурмет бере, эсгертмесине гюлле салгъандыла. Къайсынны юй

Чегемлиле къонакълагъа жарыкъ тюбегендиле.

Филиппинле балет тепсеулерин кёргюзтедиле.

– музейинде экскурсияда болгъанла оюмларын жазыучу китапда тепсеу коллективни башчысы Ширли Халили малкъар халкъны белгили уланыны юсюнден тынгылы хапар билгенлери алагъа къыйматлы дерсге айланнганын белгилегенди.

Сора къонакъла Чегемни Культура дворецине тебирегендиле. Анда да аланы ашыгъып сакълагъандыла. «The Halili – Cruze Dance Company» къауумну тепсеучюлери Чегемни жамауатына деп кёп ариу номерле хазырлагъандыла. Ала сахнагъа чыгъарны аллында Ширли Халили къараучулагъа айланып былай дегенди: «Биз жолда жыйырма бла тёрт сагъат болгъанлыкъгъа, бери келгенни уллу насыпха санайбыз. Тепсеулерибизни хайыры бла маданиятыбызны энчилигин кёргюзтюр мураты бызыз. Ала сизни кёлюгюзге жетерле деп ышанабыз».

Хар номерни юсюнден мисс Халили, тынгылы хапарлап, аны тарыхыны, энчилигини, къаллай саугъалагъа тийишли болгъаныны юсюнден билдирип тургъанды. Иоганн Штраусну макъамларына салынгнан классикалы балет тепсеулеге къараучула бийик багъа бергенлерин къызыу къарсла бла билдиргендиле. Концерт бошалгъандан сора да жыйылгъанла фахмулу артистлени сахнадан жибермей кёпге дери тутхандыла.

Ызы бла къонакъланы айтхылыкъ Чегем чучхурлагъа элтгендиле. Ала анда табийгъатыбызны ариулугъуна, таулу хычинлени, шишликлени татыуларына энтта да бир кере тюшюннгендиле. Тыш къыралчыланы айтыуларына кёре, мындагъы ашарыкъладан татымлыланы ала алыкъа кёрмегендиле.

Сёзсюз, бу жарыкъ байрам кёплени эслеринде къаллыкъды. Быллай проектлени хайыры бла жаратылгъан интернационал шуёхлукъ бюгюнлюкде бек керекди. Анга себеплик этген фестивальны жолу да кенгере баргъаны къууандырмай амалы жокъду.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

Тамата тёлюню жашау болумларын игилендирир муратда

Ахыры. Аллы 2-чи бетдеди.

Аны жашауда бардырыр ючюн 30550,0 минг сом керек боллукъду. Подпрограмманы проекти КъМР-ни Правительствосуну къарарууна берирге хазыр этиле турады, -дегенди Равида Кушхова.

«Тамата тёлю» деген республикалы программа къалай толтурулгъаныны юсюнден билдириуге кесини шартларын КъМР-ни саулукъ сакълау эм курортла министрини орунбасары Зурият Бгажнокова да къошханды. Ол айтханнга кёре, республикада 55 жылдан тамата тиширыуланы бла 60 жылдан абадан эр кишилени саны 2012 жылны 1-чи январына 146 189 адамгъа жетгенди. Ол халкъны 17 процентиди. Быйыл тамата тёлюню диспансеризациялау иш бютюн тынгылы бардырылгъанды. Битеу да 88 465 адамны саулугъу къаты тинтилгенди, багъыу амалла да этилгендиле.

Саулукъ сакълауну ишин жангыча къурауну программасына кёре 18000,0 минг сом тургъан «Диспансеризация» кёчюрюлюучю диагностика комплекс алыргъа белгиленеди. Ол быйыл ноябрьде республикагъа келтирилликди. Аны хайырындан узакъ эллеге окъуна барып, адамланы саулукъларын тинтирге онг чыгъарыкъды, -деп билдиргенди Зурият Бгажнокова.

Ол дагъыда жукъмаучу аурууладан сакъланыугъа Саулукъ сакълауну аралары уллу себеплик этгенлерин чертип айтханды. Ала «Саулукълу жашау этиуню» программасына кёре къуралгъанларын эсге салгъанды. Республикада аллай юч ара барды, аладан бири сабийленикиди. Алагъа 5,5 миллион сом багъасы шёндюгю оборудование салынгнанды. Саулукъ сакълау аралада консультация алыр ючюн битеу да 39 минг чакълы бир адам болгъанды. Алада болгъан энчи диагностика аппаратура аурууну терк ачыкъларгъа болушады.

Мында болмагъан технологияла бла багъылыргъа керек болгъанланы уа Саулукъ сакълау эм курортла министерство регионнга берилген квоталагъа кёре федеральный медицина учреждениялагъа жибереди.

Зурият Бгажнокова гражданланы бир къауумун льготалы дарманла бла жалчытыу къалай къуралгъаныны юсюнден да айтханды. Аны игилендирир ючюн Саулукъ сакълау учреждениялары, аптекаланы эмда халкъны жумушларын жалчытыучу учреждениялары араларында байламлыкъла тохташдырылгъандыла. Быйылны 13-чю сентябрине дарманланы льготалы багъала бла сатып алыргъа эркинликлери болгъанланы саны 15218-ге жетгенди. Аланы 37 процента - 5671 адам - уллайгъанладыла. Алагъа 46958,68 минг сомгъа 42078 рецепт жазылгъанды. Льготалы дарманла 22 аптеканы юсю бла сатыладыла.

Жанатайланы Салим а жыйылгъанлагъа дарманла бла жалчытыу осал болгъанына онкология аурулары, диабетлери болгъан адамладан Парламентге кёп тарыгъыула келгенлерин билдиргенди. Аны себепли анга атап энчи жыйылыу бардырыргъа кереклисин айтханды. Министрни орунбасары аны тюзге санагъанды.

Жыйылыуда айтылгъан башха предложенияланы да эсге алыу бла бир къауум рекомендацияла къабыл этилгендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ЖАРЫКЪЛАНДЫРЫУ

Ала берген дерсле энтта да эсден кетмегендиле

Мен жашауумда барны, жокъну тергеп, ангылап башлагъан кезиуюмде элибизде Константин Иванович деген атдан кёп адам ат айтылып билмейме. Ол ким эди? Гомель областьдан Къабарты-Малкъарны узакъ тау эллеринден бирине - Огъары Бахсаннга - К.И. Бурый, юй бийчеси Анна Евгеньевна бла бирге келген эди. 1935 жылдан 1943 жылгъа дери кезиуде бу эки устаз да таулу жашланы, къызланы илму жолуна чыгъарыргъа уллу къыйын салгъандыла. Константин Иванович тарыхдан, географиядан дерсле бергенди. Юй бийчеси уа орус тилден бла литературадан окъутханды. Дерслери иги ангылашынылу болур ючюн, ол тау тилге юйренип, бир-бир сёзлени орусча ангылаталмаса, малкъарча айтханды. Тамата тёлю бюгюнлюкде да аланы терк-терк сагъынады.

Ол кезиуде эсимде къалгъан кёп шартладан бирини юсюнден энчи айтырыкъ эдим. Константин Иванович тамата класслада тарыхдан дерс бергенден, устаз коллективге башчылыкъ этгенден сора да, сурат ишлерге уста эди. Бюгюн да кёз аллымдады аны Элбрусну тийресинде эсде къаллыкъ жерлени суратларын ишлеучюсю. Аланы уа школну узун коридоруну къабыргъаларына кёрмюч халда тагъыучу эди. Халкъыбыз кёчгюнчюлюкден къайтхандан сора, 60-чы, 70-чи жыллада да Константин Иванович Бурый Гомель шахардан салып келип, Огъары Бахсанда жамауат бла, окъутхан окъуучулары бла тюбешгенди. Ол къалай тансыкълай эди хар адамны, аланы къадарларыны юсюнден соруп, хар бирини жашау жолларын билгенди. Школгъа кирип, кесини заманындача жарыкълыкъ, монглукъ болмагъанын кёрюп, бираз мудах да болгъан эди. Элибизни алгъыннгы уллулугъу къалмагъанына да жарсыгъанды. Бизни табийгъатыбызгъа къарап ишлеген, кесини биргесине алып келген, иги кесек суратын школгъа саугъагъа бергени бек хычыуун кёрюнгген эди бизге, ол заманда школда ишлеген устазлагъа.

Арт жолда келгенинде уа, кесини сюйген окъуучусу Теммоланы Хамзатха бюгюн газетде басмалагъан суратны бере, аны арт жанында быллай жазыу къойгъанды: «Моему

достойнейшему ученику Темм моеву Хамзату Масхудовичу для добрых воспоминаний о незабываемых днях работы в В.-Баксанской средней школе в 1935-1943 годах

С искренним уважением К.И. Бурый».

Константин Ивановични Хамзатча айырмалы окъуучулары кёп эдиле. Сёз ючюн, Жаппуланы Мусса урушну бек къыйын жерлеринде танкчы болгъанды. Будайланы Ахмат, Нуржаннет, Лейла, Теммоланы Хамзат, Журтубайланы Сомгъа кёчгюнчюлюкде да устазла болуп ишлегендиле. Туугъан жерибизге къайтхандан сора, ёлюп кетгинчи, сайлагъан усталыкъларына кертичилей къалгъандыла. Ала эм мен атларын сагъынмай къойгъан жашла, къызла халкъ мюлкню къайсы бёлюмюнде да жигерликни юлгюсюн кёргюзтгендиле. Халкъларына кёп жерде жарагъандыла, таянчакъ болгъандыла. Алагъа уа школда алгъан терен билимлери жарап тургъанды.

Сюргюннге дери уллу элибизде М.Горький атлы школда кёп сабий бар эди. Ала «А», «Б» классланда окъугъандыла. Хар бирине 25-30 сабий болгъанды. Ол заманда школну ичинде, тышында тизгинни уа айтхан окъуна этме. Эсимдеди, мекямны арбазында гюл тахтала къаллай ариулукъ бериучюлери тёгерекге. Аланы алай жашнап ёсерлерине уа Анна Евгеньевнаны башчылыгъында хар класс кеси къайгъырыгъанды.

Окъуу-юйретиуню ишни юсюнден айтхан заманда, баям, устазланы кёл салып дерс бергенлерини хайырындан болур эди, уллу школну ичине кирсенг, чибин учхан тауушу эшитилирча шош эди.

Узакъ Гомель шахардан келген устазла - эр бла къатын -10 жылгъа жуукъ заманны ичинде таулу сабийлени кёзлерин илмугъа ачхандыла, эллилени саулай жарыкъландырыугъа къыйын салгъандыла. Андан бери 70 жыл озгъан эсе да, огъары бахсанчыла, эки устазны да атларын иги бла эсгере, аланы ол къадар къыйынлары ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиредиле.

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарда 30-чу, 40-чы, 50-чи жыллада тау, ёзен элледе ишлеген орус устазлагъа эсгертме салыргъа деп, КъМР-ни Жамауат палатасы бек огъурлу башламчылыкъ этгенди. Тамата тёлю анга артыкъда ыразы боллукъду. Мен да кеси эллилерими атларындан аны сюйюп къабыл кёреме.

Уллу Россейни узакъ эллеринден, шахарларындан келген устаз жашла, къызла узакъ тау эллеге барып, кёл салып окъутхандыла сабийлени. Игиликге, огъурлулукъгъа талпыныуларына бюгюн да сейир этерчады. Махтау, ыспас, сый да болсун алагъа!

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Концерт

Хакасияны «Читіген» драма эт этника музыка театрыны «Айланыс» атлы ансамбли орта кюн СКГИИ-де концерт бергенди. Артистле анда кеслерини буруннгу адетлери, жырлары, музыка инструментлери бла къараучуну шагъырей этгендиле.

Буруннгу адетлени, жырланы да хан усталары

Коллектив эпосларын, халкъ жырчыларыны, белгили композиторларыны жырларын да айтады. Ансамбльде беш адам болгъанлыкъгъа, аны репертуарыны кенглигин тиширыуланы бай тигилген жыйрыкълары, эр кишилени узун чепкенлери – бары да кёзню къуяндырадыла, ёз халкъларыны тарыхындан хапар айта.

ол ингирде кёрдюк. «Айланысны» къурагъан Хакасия Республиканы сыйлы артисти Александр Саможников артистлери бла уллу иш бардыргъандыла. Унутула баргъан музыка инструментлени, жырланы, жыр айтыуда техниканы жашаугъа къайтарыргъа уллу себеплик этедиле. Ансамбльни аты да ол магъананы тутады (буруннгу культурагъа къайтыу). Алайлыгъына искусстволаны институтуну залына келгенле толу шагъат болгъандыла.

Артистлени омакъ сахна кийимлери, башларында багъалы (норка) бёрклери,

Программаны бардыргъан Степанида Саможникова алгъа музыка инструментлени юслеринден къысха билдиргенди. Аладан бек сейиричатханды. Ол жети, онеки, онтёрт къыллы да болады, андан чыкъгъан ариу макъам оруслулану арфаларыны тауушуна ушайды. Сора кезиу темир къобузгъа, хомусха (къобуз), ыхха, хобрагъа (домбра) эм башхалагъа жетгенди. Степанида, инструментлени юслеринден таурухланы да эшитдирип, бютюнда эсде къалырча хапарлагъанды. Алайды да, тюрню (дауурбас) асламында шаманла хайырланнгандыла, аны юсюнде тюрлю-тюрлю оюула да болгъандыла. Сёзсюз, бусагъатда тюр бек белгили инструментди.

Сора кезиу жыргъа жетгенди. Алгъа къонакълагъа аталгъан жырны айтхандыла бары да. Артистле бир ненча инструментде сокъгъанларын, бары да жырлап, тепсегенлерин да белгилерге керекбиз. Олег Чебодаев фахмулу жыр-чыды, буруннгу хайгъа (горловое пение) да устады. Сёзсюз, жыр айтыуда бу техника бек сейирди. Ала эшитдирген базыкъ макъамны кючюн ангылатхан къыйынды. Алай жырчы кеси андан алгъан зауукълукъну, къараучуну да анга сейири бир бириндан уллу эдиле. Залдагъы студентле, преподавательле да жаратханларын къызыу къарсла, «Браво!» деген къычырыкъла бла билдиргендиле.

Хакаслыланы тахпах деген жыр эришиулери да болады. Алада жырчыла музыкасыз (акапелло) айтадыла. Концертде ол жанрда Мария Бурнакова жырлагъанды. Аны ариулугъу, сюйдюмлюлюгю, ауазыны эркин тёгюлгени бир къараучуну да сансыз къойгъан болмаз.

Степанида Саможникова, халкъларында къызланы урлагъан адет болгъанын, энди ала кеслерини ыразылыкълары бла къачханларын да айтып, келечини тепсеуюн да кёргюзтгенди. Бу тиширыуну хар жаны бла да усталыгъы анга уллу хурмет этдиреди. Дагъыда «Туугъан жерибизни хауасы», «Жаворонок» деген эм башха жырланы эшитдиргендиле.

Ахырында уа Олег Чебодаев, залгъа айланып, аланы да, артистлени биргелерине жырларгъа чакъырып, былай юйретгенди: «Сиз мени къолума къарап, белги бергенимлей «че» дегиз». Къараучу ол «оюннга» сюйюп къатышханды. «Че» деген сёз орусча «давай» деген магъананы тутады. Бизге, малкъарлылагъа уа, аны магъанасы тилманчсыз да белгилиди. «Че, тебире», -деп аз кере эшитмегенбиз.

Институтдан чыгъып бара, бир талай музыкантха, жырчыгъа, режиссёргъа да тюбедим. Бары да хакаслы артистлени чексиз фахмуларын, усталыкъларын, эрттегили культураларына сакълыкъларын бир ауздан белгиледи.

САРАККУЛАНЫ Асият.

«Айланыс» ансамбль.

Суратла авторнудула.

БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

Рымникде сермешни белгилерикдиле

Къырал Думаны депутаты Дмитрий Савельев орус аскер башчы Александр Суворовну тюрк аскерни Румыняда Рымник черекни къатында ууатхан кюнню белгилерге керекди деген предложение бергенди. «О днях воинской славы и памятных датах России» деген федеральный законнга тийишли тюзетиулени кийириу бла байламлы предложенияны Къырал Думагъа Совельев байрым кюн берген эди.

Ол оюм къабыл кёрюлсе, сентябрьни 22-чи кюню Аскер махтаулукъну белгилеу жаны бла 18-чи кюн боллукъду.

Рымникни къатында 1787-1791 жыллада бардырылгъан орус-тюрк урушда болдурулгъан хорлам ол урушну бек уллу магъаналы иши болгъан эди. Ол аламатлыкъ хорламны болдургъаны ючюн, аскер башчы Суворовха Екатерина II императрица Рымникский деген аты болгъан граф титулну берген эди эм Андреевский орденни бриллиант белгилери бла саугъалагъанды. Дагъыда «Победителю визиря» деген жазыуу эм бриллиантлары болгъан къылыч бла багъалы жюзюк эм Святой Георгийни 1-чи даражалы ордени бла саугъалагъанды.

Ол урушну кезиюнде Россейни союзниги Иосиф II Суворовха Священная Римская Империяны графы деген титулну берген эди.

«**Известия**» газет.

Адет-тёре

Келечиле

Миллет жаланда адетлери, тёрелери бла сакъларлыкъды кесини энчилигин. Аны себепли алагъа не аз да уллу кёллю болургъа жарарыкъ тюйюлдю. Адетле, тёреле артыкъда жангы юйюрле къурай туруп ариу халда хайырланылыргъа керекдиле. Алайсыз миллет ышанларыбыз тас болуп къаллыкъдыла.

Бусагъатда келин келген, киеу чакъыргъан жерледе бизни эрттеден жюрюген кёп иги адетлерибиз унутула барадыла. Унутулмагъанлары да, алгъынча, намысны, сыйны багъаларны орунуна, болса къой аягъы, болмаса эчки аягъы дегенча, озадыла. Мени акъылыма кёре, жангы юйюр къураугъа аталгъан тойла халкъла аралы байрамлагъа ушап къалгъандыла, аланы миллет энчиликлери сакъланмайдыла.

Биз мындан арысында газетиничер къайгъыгъа киредиле. Ким биледи, адетни, тёрени билмегенле аны мардагъа санаргъа да болурла. Алай къызны, юйюрюню намыслары бийикде болурларын сюйген ата-ана уа хар зат да тёреде болгъаныча, сёз айтылырына ыразыдыла.

Алгъын заманда бир элден башхасына барып къыз тилегенле келечилик айтыргъа тукъумларында, жууукъларында, элде намыслары жюрюген 4-5 адам жибергендиле. Ала бек алгъа къыз тилеген эллеринде эки жууукъну арасында сёз жюрютюрюк ахлуларыны, танышларыны юйлеринде тохтагъандыла. Ол аланы сыйлы къонакъча кёргенди, сыйлагъанды. Не жумуш бла келгенлерин билгенден сора, къызны юйюне келип, былай-былай, ол элде жашагъан быллай тукъумну адамлары сизни бла жууукълукъ жюрютюрге мурат этедиле деп, хапар бергенди. Къызны жаны ишни болушун билгенден сора анга: «Келсинле, бизни къонакъдан къачхан жерибиз жокъду»,-деп келишиулю сёз айтсала, къонакъбайлары келечилени къызны юйюне элтгенди.

Ол заманда келгенлеге къонакъбайлыкъ этген тёре болгъанды. Келечилени юйге кийирип, алагъа: «Не жумушугъуз барды? Ажашыпмы келгенсиз, огъесе бизден тасха излейми айланасыз?»-дегенча, жаз сёз айтхандыла. Келгенле да, сёзге чемер болгъанларын кёргюзтюп: «Биз излеген сизни юйдеди. Къонакъбайлыкъ этсегиз, жууукълугъубузну алсагъыз, бек сюерикбиз»,- деп, ажашып угъай, тюз келгенлерини чурумун эсге сала, жумушларын ангылатхандыла. Бирле келгенле бла жууукъ болургъа толу ышансала, ыразылыкъларын айтхандыла. Къыз, жаш бир бирлерин билсинле дегендиле. Башхала уа жууукъгъа, тенгнге да бир сорайыкъ, энтта да келирсиз деп, келечиле бла сёз тауусургъа ашыкъмагъанларын кёргюзтюп, аланы ызларына къайтаргъандыла.

Бек эртте заманланы юсюнден айтсагъ а жууукълукъну къабыл кёрселе, къызгъа сормагъанлай окъуна сёз тауусуп къойгъандыла. Ол заманда къызгъа белги ат берген тёре эди, алтын, кюмюш керекледен саугъа этмей къояргъа жарамагъанды. Артдан-артха ортада ахча жюрюп башлагъанды. Алай къолайлыла бу затны юсюнде аман юлгю кёргюзтмезлерине жамауат сакъ болгъанды. Быллай бир ахча берселе тамамды деп, аны мардасын тохташдыргъандыла. Жарсыугъа, ол тюрлю оноу, марда бусагъат заманнга келишмейди. Кёбюсюнде хар ким кесини гынттысына, къолайына къарайды ансы, аны жамауатны оюму бла иши жокъду.

Айхай да, буруннгу заманланы бюгюннге келтирип, былай болсун дерге жарамазлыгъы баямды. Болсада келечиле жибериу, сёз тауусуу, болжалны тохташдырыу, киеу жёнгерлени жолгъа айландырыу дегенча адетле иги да тюрлендирилген эселе да, халкъда жюрюйдюле. Ала не къадар ариу халда жюрюселе, миллетибизни адетлери, тёрелери жашарыкъдыла, жаш тёлюге юлгю болгъанлай турлукъдула. Ол бюгюннге, келир заманнга да бек керекди. Аны унутмайыкъ.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Соруу

Сиз бусагъатда къуралгъан таулу тойланы жаратамысыз?

Бюгюнлюкде жамауатыбызда таулу тойланы къуралыулары бла байламлы соруула асламдыла. Аны да кесини сылтаулары барды. Бурун заманладан келген адет-тёре бир - бирде унутула тургъаннга ушайды. Къууанчда бла бушууда уа ол бютюнда бек кёрюнеди. Газет окъуучуларыбыз аны бла байламлы къаллай оюм этгенлерин билир ючюн, биз соруу бардыргъанбыз.

ТЕММОЛАНЫ Мухутдин, пенсиячы:

- Миллет тёрелерибизни тутуп, тийишлисича къуралгъан тойланы, айхай да, жаратама. Жаш адамларыбыз къууанчларын адетге кёре этгенлерине да къууанама. Бир бирге намыс эте да биледиле. Ол халда мындан арысында да барыргъа Аллах алагъа заман, саулукъ да берсин. Алай, тойну кафе, ресторанлада къурауну юсюнден айтханда, аны къабыл кёрмейме. Адамны къууанчы, бушууу да арбазында ётерге тийишлиди. Адамла бир бирни танырча, намыс, адет да жюрютюлюрча.

ГУЗИЛАНЫ Мадина, «Эльбрус» китап басманы редактору:

- Бусагъатда бизде тойну татыуун ангылагъан къыйынды. Нек дегенде бушуу болмагъанча кёпдю. Болсада жангы юйюр къуралса, той этмей болмайды. Бюгюнлюкде жаш адамла къууанчларын кафеледе, ресторанлада ётдюрюрге ёчдюле. Жарсыугъа, аллай тойлада берекет, жылыу болмайды. Бир бирни танымагъан кёп, бирге олтурургъа тийишли болмагъанла (къартла бла жаш юйюр къурагъанла), бирге олтуруп, ушамагъан иш этиледи. Къысхасы, ариу адетлерибизни тас этип барабыз.

ГЕРИЙЛАНЫ Абузеит, «Барс Эль» организацияны Къабарты-Малкъар бёлюмюню толтуруучу комитетини башчысы:

- Бюгюнлюкде тойларыбызны орус маталлы этип башлагъандыла. Сёз ючюн, киеу бла келинни бир стол артына олтуртадыла, таматаладан уялгъан адет къала барады. Алай, сёз ючюн, келинни баш ауун алгъанда, арт заманда бир тюрлю адет чыкъгъанды: тышындан (асламысында ансамбльледен чакъырылгъанла), той болгъан тукъумлагъа жууукъ жетмеген тёрт эр киши келинни тёгерегинде тепсеп, ёрге-энишге секире, къоллары бла келинни жаулукъларын тешип, келинни намысына келишмеген иш этедиле. Ол бир адамлагъа ариу кёрюне да болур, алай бизни халкъда эртте заманлада тепсей тургъанда тиширыугъа эр кишини этеги тиерге да жарамай эди. Барыбыз да билген адетге кёре, келин келген тукъумда эркишисиз сабий жууукъ тиширыуну болушлугъу бла алгъанды жаулукъну.

Биз алыкъа адетлерибизни унутуп бошамагъанбыз, тас этип, артда аланы артха къайтарыргъа кюрешгенден эсе, бюгюн сагъыш этип, адетни билген адамларыбыз сау къадарда тоюбузну миллетде эрттеден бери келгенича этерге керекбиз.

РАСУЛЛАНЫ Назифа, юй бийче:

- Шёндюгю таулу тойланы жаратмайма. Нек дегенде ала къалай эсе да келсери аллына барадыла, тийишлисича къуралмайдыла. Къонакъла келдиле, ашадыла, ичдиле, кетдиле. Жангыз да жаш адамла анда-мында тепсеген кибик этедиле. Алгъа къалай эди? Биринчиден, хар адамны кесини жери болгъанды. Сора, тюрлю-тюрлю тепсеуле бла оюнла къурап, тойну зауукъулугъу бар эди, къарт да, жаш да къууанырча.

АФАШОКЪАЛАНЫ Зубайда, устаз:

- Бусагъатда къуралгъан тойлагъа сёз айтырча тюйюлдю. Нек дегенде адамла аланы амалларына кёре ётдюредиле. Кемчиликлени юсюнден айтханда, ала, мен оюм этгенден, тойланы бардыргъанда адет-тёрени иги билген адамла аз болгъанындан чыгъадыла. Былайда бир затны белгилерге сюеме: къууанчны кезиюнде жууукъ юлюшню баш-баш салгъанларыны орунуна жаш юйюрге болушлукъ этилсе, алай тюзюрек болурму эди.

Соруну **КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия** бардыргъанды.

СТАТИСТИКА

Россейде кимле жашайдыла, къайсы диннге ийнанадыла?

«Россейде диннге ийнанганла къаллай бирдиле?» деген соруугъа «Динлени эм миллетлени атласы» деген тинтиучю службаланы социологлары жууап табаргъа кюрешгендиле.

Журналистле бла тюбеширден алгъа анкетала юлешген эдиле. Алада соруулагъа жууап берген адамла былай жазгъан эдиле: «Православиени жюрютеме», «Исламгъа ийнанама...» Ол анкеталада берилген жууапла ненча процентни тутханларын чыгъарыргъа керек эди. Статистикада айтылгъан затлагъа эс бургъанла быллай оюмланы эшитедиле - къыралда православный диннге ийнанганла 70-80 процентдиле, муслийманла уа - 20 миллион адам.

Алай шёндю жарашдырылгъан «Атласха» кёре, «Среда» служба айтханыча, орус православный килисагъа жюрюгенле 41 процент боладыла. Россейлилени дагъыда 25 процентлери жер юсюнде диннге угъай, бийикдеги кюннге ийнанадыла, бир шарт динни уа тутмайдыла. Адамланы 13 процентлери уа Аллахха ийнанмайдыла. 6,5 процентлери ислам динни тутадыла, 0,5 процентлери буддизмге ийнанадыла, 0,5-ден аз процентлери иудейлеге, старообрядчылагъа, католиклеге, протестантлагъа, пятидесятниклеге санайдыла кеслерин. 4,1 процентни тутхан оруслула кеслерине конфессиясыз христианлабыз дейдиле (кесими христианнга санайма, алай не протестант, не католик, не православный тюйюлме дейдиле), 15 процент а килисагъа жюрюмеген православныйледиле, дагъыда 1 процентни уа башха тюрлю жууапланы бергенле тутадыла. «Мени кесими Аллахым барды - космосда», «Эриме неда битеудуния диннге ийнанама дегенча жууапла бергендиле ала». Тинтиуледе айтылгъан сейирлик тарихлеге кёре, адамла асламысында кеслерин православныйлеге неда муслийманлагъа санайдыла, аланы эки къауууму да биз эшитиучю тарихледен эсе иги да аздыла.

Болсада жангы тарихлени къоруулагъан оюмла да айтыладыла.

- Килисаны келечилери айтханларыча, Россейде жашагъан адамланы 70-80 процентлери православныйледиле, ол оюмну РПЦны синод-информация-аналитика управлениясыны бёлюмюню тамата-сы Вахтанг Кипшидзе айтханды. - Ол адамла православный культураны адамларыдыла, Килисаны пастор сёзюне тынгылайдыла,- дегенди ол.

Бу зат да ангылашынады: килиса аланы диннге толусунлай берилген адамлагъа санамайды, аллай адамла къачан да алай кёп болмаучудула. Ол жанын алып къарагъанда, диннге толу берилген адамла 41 процентни тутсала да, Килисагъа бек иги шартды.

Социологланы алларында бусагъатда быллай борч сюеледикеслерин диннни тутхан, диннге керти да ийнанган адамланы бир бирден тюз айырыргъа керекди.

«Жамауат оюм» тинтиу фондну директору Елена Петренко журналистлеге айтханнга кёре, Россейде биринчи социология соруу этиу 60-чы жылланы ахырында газет окъуучуланы араларында бардырылгъан эди. Аны кезиюнде быллай сейир шарт тохташдырылгъанды: совет адамланы 8 процентлери кеслерин «диннге ийнанганлагъа» санай эдиле. Официально кесин чынтты атеист къыралгъа санагъан СССРде тохташдырылгъан ол кёрюмдюню ашыгъышлы былай ангылатыргъа кюрешген эдиле – ол адамла тамбла ёллюк къарт ынналадыла.

XXI ёмюрню 10-чу жылларында аламат социолог Валентина Чеснокова диннге ийнандыруну биринчи инструментин жарашдыргъан эди.

- Ол а бек тамашалыкъ тарихлени кёргюзтген эди-соруулагъа жууап бергенлени 65 процентлери кеслерин православныйлеге санай эдиле.

«Российская газета».

Конкурс

Кёзлери ауругъанлагъа себепликге деп

27-чи октябрьде «Белая трость» деген айлыкъгъа аталгъан «Хош кел, алтын кюз арты» деген республикалы социально -маданият реабилитациялы мероприятие къураллыкъды. Аны баш борчу – кёзлери ауругъан адамланы чыгъармачылыкъ фахмуларын айнытыугъа себеплик эм иш бла жалчытыугъа болушлукъ этиудю.

Жыл сайын бардырылгъан эришиуге Сокъурланы битеуроссей биригиулерини Къабарты-Малкъарда сегиз бёлюмюню келечилери къатышырыкъдыла. Асламлы информация органла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерство, Билим бериу эм илму министерство, Урунуу эмда социальный къоруулау министерство, «Эльбрусоид» фондну болушлугъу бла ВОС-ну организациясына киргенлени эл мюлк продукцияларыны эм къол чыгъармачылыкъларыны кёрмючю боллукъду.

Кюз артыны байрамына келгенлеге деп тюрлю – тюрлю эришиуле, викторинала, концерт да къураллыкъды. Республикалы конкурсдаалчы жерлени алгъанланы КБ РО ВОС-ну «Мир равных возможностей» деген грантлы проектни фондундан ачха бла саугъаларыкъдыла.

«Хош кел, алтын кюз арты» деген байрам республикада онбешинчи кере бардырыллыкъды. Былтыр эришиуде уа Бахсан районну сокъурларыны биригиую хорлагъанды, деп билдиргенди Асламлы информация органла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерствосуну пресс – службасындан.

Бизни корр.

Полициячыла къыш форма кийгендиле

Къабарты-Малкъарда полициячыла жангы къыш формагъа кёчгендиле. Тюнене Нальчикде Абхазия майданда ич ишле министрини орунбасары Казбек Татуев аланы хазырлыкъларына къарагъанды.

«Бюгюнлюкде республикада полицияны 80 процанти алгъанды жангы форманы, бек алгъа аны бла мекямладан тышында къуллукъ этгенле жалчытылыннгандыла», -деп билдиргенди бизге Казбек Татуев.

Нальчик шахарны УВД-сыны таматасыны къуллугъун толтургъан, полицияны полковниги Гегралары Марат бизге айтханыча, жангы форма ариу болгъандан сора да, полициячылагъа ишлерин чырмаусуз бардырыргъа болушурукъду. «Форма шёндюгю болумгъа келишеди, жылыды. Жангы формабызгъа адамла бек бюсюрейдиле, къатыбызгъа келип, аны къуру да айтадыла. Алгъын кийимлерибиз бетсиз эдиле, энди уа, кесинг да кёресе, ол жарыкъды, кёзню къуандырады», -деген Гегралары Марат.

Полицияны полковниги Уяналаны Руслан бу форманы алгъынгыдан не жаны бла да игиге санагъанды. «Биз орамлада патриотлукъ этген полициячыладан дайым да сорабыз ишлеринде чырмау этемиди жангы форма деп. Ала аны не жаны бла да жаратадыла, анга чурум тапмайдыла», - деген Уяна улу.

Ол айтханыча, жууукъ заманда Сочиде къыш Олимпиада оюнланы оту Къабарты-Малкъаргъа келтирилликди. «Быллай бийик даражалы жумушла къуралыулу, чырмаусуз бардырылыр ючюн, къолубуздан келгенни этерикбиз. Бери къонакъла да кёп келликдиле, аны себепли полициячыланы тыш кёрюмдюлери да ариу болургъа керекди», -деген ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторнуду.

БАСМА

Архитектура китанда - жарыкъ назмула

Кёп болмай Красноярскны «Лад» студиясында «Образ города в Красноярском Урочище» деген ат бла сейир китап басмаланнганды. Аны автору фахмулу архитектор Екатерина Гевельди Чыгъарма архитектура бла байламлы бир ненча фестивальны сыйлы дипломлары бла саугъаланнганды. Анда бу тийрелени аламат жерлерини, шахарларыны къуралыуларыны тарыхларыны, жер-суу бла байламлы атланы юсюнден тынгылы хапарланады. Белгили художникле В. Суриков бла В. Серёгинни ариу суратлары, айтхылыкъ скульпторланы ишлери, эски карталары да бардыла. Бек сейири уа, автор чыгъармасында бизни жерлешибиз, белгили поэт Болатланы Юрусланны назмулары бла хайырланнганыды. Белгилисича, Юрусланны битеу да поэзиясы ариулукъгъа, таплыкъгъа жораланнган гимнледиле. Китапны бетлеринде кёргюзтюлген назмула да ол сёзлеге шагъатлыкъ этедиле.

Китапда, Красноярскны къыйырсыз жерлерини суратларына къарай, кесибизни табийгъат энчиликлерибизни кёз аллыма келтиргенме. Аланы бирге ушагъан жерлери барды. Алай башхалыкълары да ачыкъ эслененди. Аны бла сейир болурла хар шахар, эл да. Сёзсюз, Енисей сууну боюнунда жашагъан халкъны маданияты да теренди, магъаналыды. Аны биз килисаланы, эски юйлени жасагъан сейир оюулада кёребиз, суратчыланы ишлерине къарасакъ, тюшюнебиз. Болат улуну мында хайырланылгъан назмулары уа «Образ города...» деген китапны бетлерине деп жазылгъан сунарса. Нек дегенде аланы магъаналары жашау кертиликни жорукъларыны бла бирге авторну дуниягъа философия кёз къарамын ачыкълайдыла. Аллай чыгъармала уа не заманда, къайда да кеслерини жерлерин табадыла.

Юруслан, кёп жерледе, шахарлада болуп, хар бирини юсюнден да кесини оюмун, кёз къарамын назмуларында билдиреди. Алай поэтни айтыууна кёре, анга Красноярскге барыргъа алыкъа тюшмегенди, Екатерина Гевельге да назмуларын бермегенди. Ол, аланы Интернетде окъуп, сора Болат улудан китабына къошаргъа ыразылыгъын излегенди. Чыгъарманы бетлеринде поэтни жыйымдыкъларындан алыннган къысха тизгинле битеу да жашауну, маданиятланы къыйматлыкъларын бирлешдиредиле. Аны ючюн болур, Гевель Нальчикге жиберген экземплярында жерлешибизге «бийик, жарыкъ назмулары ючюн ыразылыгъымы билдире» деген сёзлени жазгъаны да.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

Ыйыкъгъа гороскоп

28–чи октябрьден 4–чю ноябрьге дери

КЪОЧХАРЛА

Ыйыкъны ал жарымы жетишимли боллукъду! Орта эм байрым кюнледе ишде эсигизде болмагъан тюрлениуле боллукъдула, хайт десегиз, аланы кесигизге жараулу хайырланаллыкъсыз. Солуу кюнледе тири боллукъсуз, аллай тирилик бла къабыргъагъа чюй ургъанны къой, юйню оярга окъуна боллукъду.

ТАНАЛА

Ыйыкъ уллу ишлени башларгъа эм магъаналы оноу этерге жараулу кезиу тюйюлдю. Сизге керек болгъан информация жетишимли болмаз, кесигиз да ашыгъырыкъ тюйюлсюз, керексиз затлагъа эс буруп оздурлукъсуз заманны. Тинтиу ишлени бардырыргъа уа ыйыкъ бек жараулу кезиу боллукъду. Шабат кюн а ыйыкъда бек жетишимли кюн боллукъду.

ЭГИЗЛЕ

Озгъан кезиуню ишлерин эсге алып урунсагъыз, ыйыкъ файдалы боллукъду. Алай эсе да, бек алгъа алгъын эс бурмагъан уякъ затлагъа къалай къарагъаныгъызгъа кёре барлыкъдыла ишлеригиз. Солуу кюнле жарарыкъ тюйюлдюле уллу ишлени къолгъа алыргъа.

АЙЫРЫЧАБАКЪЛА

Ыйыкъ тап эм игилик бла башланырыкъды, алай эсе да, геуюрге эм орта кюнле уа къыйын эм тынгысыз кюнле болургъа ушайдыла. Солууну унутмагъыз, нервларыгъызны сакълагъыз. Бараз эм орта кюнледе ишлеригизни женгилтигиз, бек кереклисин тамам этсегиз да жетерикди. Солуу кюнледе шуёхларыгъыз бла бирге хауада солугъандан иги не барды.

АСЛАНЛА

Ыйыкъны ал кезиуюнде тири болургъа керексиз. Тюзюн айтсакъ, сиз баш эм геуюрге кюнледе бола тургъан ишледе артха къалмагъыз. Орта эм байрым кюнледе уа ишге, тынгылы сагъыш этип, иги оюмлап киришигиз. Къысхасы- ишни ол халда бардырсагъыз, ыйыкъ жетишимли боллукъду.

КЪЫЗЛА

Баш эм геуюрге кюнледе ишле сиз эсигизни жыйып, эс бурмазча ууакъ затлагъа не оюм эм не кёз бла къарагъаныгъызгъа кёре боллукъдула. Орта эм байрым кюнле иги кюнледиле, ол санда оноучула бла тюбеширге да, намыслары жюрюген адамла бла сёлеширге да. Солуу кюнлеге кёп затны тамамлар планыгъыз барды, тизмеге жангыдан къарагъыз- солуу кюнлени женгиллетигиз ансы, бек къыйналыргъа тюшерикди.

БАЗМАНЛА

Баш кюнде тийишлисича эс жыяллыкъ болмазсыз. Алай эсе, магъаналы ишни башларгъа керек тюйюлдю. Геуюрге эм бараз кюнледе этилген предложениялагъа уа иги эс буругъуз: сынаууугъуз жетишмей эсе да, угъай демегиз, сынау да келир, хунерлигиги барлыгъына уа - сёз да жокъду, кесигизге ышансагъыз, хар зат да тап боллукъду.

АКЪРАПЛА

Ыйыкъны биринчи жарымында ишигиз бек кёп болургъа ушайды, аланы тамам этсегиз да, бек арырыкъсыз. Орта кюнден сора уа ишни шошайтыгъыз. Солуу кюнледе уа ёз жашауугъузда ахшы жанына тюрлениуле боллукъдула.

САДАКЪЧЫЛА

Ыйыкъ бек тап кезиу боллукъду ишден эсе романтикалы солуугъа. Алай эсе да, ишлерге уа керекди. Ишлерге керек эсе, эсигизде тутугъуз– бек тап заманды жашауда бардырыргъа, боллукъ проектлени башларгъа. Аякъла юслеригизде къаты турургъа кюрешигиз. Бек иги кюнле уа - орта эм байрым кюнледиле, солуу кюнледе уа этген муратыгъызгъа жетер ючюн, бек къаты кюреширге керек боллукъду.

ТЕКЕМЮЙЮЗЛЕ

Ишде от боллукъсуз, кесигизни урунуугъа берип. Ол бек игиди. Алай эсе да, юйюрюгюзню, юйдегилеригизни унутмагъыз, саулугъугъузгъа да заран тюшюрмегиз. Орта эм байрым кюнледе сейирлик предложениялагъа этилликдиле, алай эсе да, жуап этерге ашыкъмагъыз, нек дегенде сизге предложенияланы юслеринден толу хапар берилген болмаз. Солуу кюнледе уа солугъуз. Олду игиси.

СУУКЪУЙЛА

Ыйыкъны биринчи жарымында сиз бек жетишимли боллукъсуз - не тюрлю къатыш-къаралыкъ ишни да тамамлаяллыкъсыз, ахырларына жетер ючюн, алгъа тыйгъычсыз барлыкъсыз. Орта эм байрым кюнле кредитге ахча алыргъа да, иш бла байламлы болгъан проектлени жашауда бардырыргъа да иги кюнледиле. Солуу кюнле уа романтикалы эм шуёхлукъ байламлыкъланы кючлерге жараулу кюнледиле.

ЧАБАКЪЛА

Ыйыкъда ахчаны къоратыуда сакъ болугъуз. Къоркъуулу салымла этмегиз, багъалы затланы сатып алыуну да къоюгъуз - ала файда келтирлик тюйюлдюле. Орта эм байрым кюнледе жуукъ кезиуге этген планларыгъызгъа жангыдан къарагъыз- алада айтырча керек болмагъан затла бардыла. Солуу кюнлеригизни сабийлеге жоралагъыз– ол бек керекли затды.

Топалайчыкъ

Алтын кюз сап-сары чапыракъларын жерге жайгъанды.
ЖАБОЛАНЫ Айнагъа 4 жыл болады. Ол Акъ-Суу элде жашайды.

Алгъышлау

Жюрегинг жарыкълай кёп заманны жаша!

Ксаналаны Хадисни жашы Алим Хасанияда 16-чы номерли орта школда кёп жылладан бери устаз болуп ишлейди. Анга бу кюнледе 50 жыл толгъанды. Устаз нёгерлери аны юбилейи бла таза жюрекден алгъышлайдыла. Анга саулукъ, узакъ ёмюр тежейдиле, тутхан ишине бютюнда жетишимли болурун сюедиле.

- Сау бол, Алим, хар заманда уллу адамлыгъынг, ариу халынг, адетинг, намысынг, тынгылы ишинг бла бизни дайым къууандыргъанлай тургъанынг ючюн. Хар кюнюнг чуукъ болсун, атлагъан атламынг игиликге элтсин, -дейбиз.

Школну устазлары.

ТЮБЕШИУ

Аушигерчилени тириликлерине - тийишли багъа

Ингушетияда Кавказны немис-фашист аскерледен азатланнганлы жетмиш жыл толгъанына аталып, форум бардырылгъанды. Анга Къабарты-Малкъардан бла Дагъыстандан аскер-патриот клубланы келечилери къатышхандыла.

Аушигерни клубуну башчысы Альберт Карданов билдиргенича, аланы команда пейнтболдан эришиуледе жетишимли болгъанды, конференциялагъа бла «тёгерек столлагъа» да къатышханды. Форумда кёргюзтген тириликлери ючюн «Росмолодежь» жаш тёлюню ишлери жаны бла федеральный агентствону эм Ингушетияны Жаш тёлюню ишлери жаны бла комитетини грамоталары, дипломлары бла саугъаланнгандыла.

КЪУЖОНЛАНЫ Эльмира.
Черек районну администрациясыны пресс-службасы.

Табийгъат

Къыз кетген къая

Озгъан ыйыкъда Къарачай-Черкесни «Бал чучхурла» турист комплекси болгъан жерге баргъан эдим. Жомакъдача ариу, сейирлик жер: къаясы, тауу, череги да бар, жангы журтла да ишленнгендиле. Аланы кёрюрге кюн сайын бери кёп адам келеди. Ала солуп, зауукълукъ алып кетедиле. Турист комплексни чырайлыгъына ариулукъ къошханы аны шимал жанындагъы бийик къая жухду. Суратдагъы олду. Анга Къыз Кетген Къая дейдиле.

Онтогъузунчу ёмюрню экинчи жарымында былайда жарсыулу иш болгъанды. Бу тийреледе жашагъан къарачайлы жаш бла къыз, бир бирлерин сюйюп, юйюр къураргъа оноулашадыла. Жарсыугъа, жашны ахлары ол ишге ыразы болмайдыла. Кюреше кетип, жашха башхасын аладыла. Къыз, аны кётюралмай, бу къаядан ат бла секиргенди. Андан бери аны аты Къыз Кетген Къаяды.

СОЛТАНЛАНЫ Магомет.

26-ны-30-ну октябрь кезиуде осал кюнле эм сагъатла

26-чы октябрь, шабат кюн (0 сагъатдан 3 сагъатха дери)

Радикулит, гипертония криз, инсульт эм инфаркт ауруула чыгъаргъа боллукъдула, ашны эритген системада аурумагъыз, деген къоркъуу да барды.

Ауур ишлени этмезге, стресслеге жолукъмазгъа кюрешигиз.

27-чи октябрь, ыйых кюн (3 сагъатдан 5 сагъатха дери)

Жюрек эм жикле аурурла, жугъуучу ауруула чыгъарла деген къоркъуу барды. Къаныгъызны бузарыкъ ишлеге жолукъмазгъа кюрешигиз.

29-чу октябрь, геуюрге кюн (22 сагъатдан 24 сагъатха дери)

Ашны эритген системагъызгъа жугъуучу ауруула тиерле деген къоркъуу барды.

Диетаны тутугъуз.

«**АиФ**» газетден.

Баш редакторну орунбасары КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)

БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **40-04-82**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**.

Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **1994** жылда **14**-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —**Н—0066**. **Индекс - 51532**

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламлы информация органла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, **33**

Номерге графикге кёре **19.00** сагъатда къол салынады. **20.00** сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Мисирланы Лейля (**1,2,3,4-чю бетле**), Бийчеккуланы Жаннета (**5,6,7,8-чи бетле**) - корректорла.

Тиражы **2640** экз. Заказ № **2717**

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru